

גליון

מעיונא דמלכא

יח

שיעורי הקדמה ללימוד
תורת החסידות
מב"ק מהן אדמו"ר שליט"א

יו"ל ע"י
מכון 'שפה ברודה'
דחסידי קאסוב

כל הוצאות עדיבת זהו"ל של הגליון

נתנדב ע"י

ידידינו היקר שבמקרים
דודף צדקה וחסד בכל מאדו זהונו
בונה ומקים עולמות של תורה וחסד
איש האשכולות העושה גדולות

הרוצה בעילום שמו

לע"נ

הרה"ח מו"ה מרדכי ב"ר חיים אריה ע"ה
וזוגתו מרת טובא רבקה בת ר' יעקב יואל ע"ה

הרה"ח מו"ה שלום נחמן ב"ר חיים ע"ה
וזוגתו מרת דבורה בת ר' משה אהרן ע"ה

והרה"ח מו"ה חיים אליהו ב"ר זאב ע"ה
וזוגתו מרת שיינדל בת ר' אלעזר ליפא ע"ה

זכות הפצת מעיינותיו של אור שבעת הימים מרן הבעל שם הק'
ותלמידיו ז"ע, יגן בעדיו שירוזה רב נחת דקדושה מכל יוצ"ח ושיתברך בכל
מעשי ידיו בשפע ברכה, והצלחה בכל עסקיו, וימצא חן וחסד
בעיני אלקים ואנשים בכל הפציו, מתוך עושר
ואושר שלות הנפש והרחבת
הרעת כל ימי חייו

כל הזכויות שמורות
לקבל הגליון מדי שבוע בשבוע

ע"י e-mail

יש לפנות להמערכת

במס' 917-686-5892

או אל toraskosov@gmail.com

נערך ונסדר ע"י:

ישר
Publishing & Production
718.484.2189

יסודות והקדמות ללימוד ספרי החסידות

לראות מהרה בתפארת עוזך

הזממות מדת תפארת ועבודתה, ומהות חילוקה
ממידות חסד וגבורה

מדות חסד וגבורה תפארת ועבודת האבות הקדושים בהם

עד הנה אזרנו כח, לעסוק בדרכי העבודה הנלמדים מהספירות העליונות - מדת כתר עליון ואחריהם ספירות 'חכמה בינה ודעת', אם כן אפוא, הגיענו לזמן הזה להרחיב במאמרים הבאים לקראתנו על הספירות הבאים אחריהם, הם: חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, מלכות, לראות מה ידברו אלינו. בייחוד נרבה לספר על מהות מדת התפארת כי נורא היא, אשר מי שזיכהו השי"ת ויד לו בתורת הסוד, הלא יראה לעיניים בזוהר הקדוש ובשאר כתבי הקודש על כלליות מדה זו שהיא משמשת יסוד אבן ופינה לעניינים גבוהים ורמים, ומושגים רבים ונעלמים אחוזים וקשורים בה. על כן נשא לבבנו אל א-ל בשמים בתפלה ובקשה, שיהא בעזרנו לידע איך שמו ית' נקרא עלינו במדה זו, והמוטל עלינו לעבוד עבודת תפארת.

כדי שיתלבנו הדברים כדקא יאות במאמר זה ובבאים אחריו, אמרנו לפתוח פרשתא דא תחילה וראש, בביורר החילוקים בין המידות החוברות: 'חסד' 'גבורה' 'תפארת', בהבנה שכשהיסוד יהיה בהיר ונהיר, אזי עליו יבנה מגדל לתפארת.

דבר ידוע הוא, שג' מידות הללו של 'חסד' 'גבורה' 'תפארת' מהלכים יחדיו, ומכונים בקיצור לשון חג"ת כאשר יראה המעיין בספרים המרבים לדבר מענינים אלו, והם מיוסדים כדמות משולש: 'מדת החסד' - מימין, 'מדת הגבורה' - משמאל, ו'מדת תפארת' בין שניהם לפי שהיא ממוזגת מהם מהחסד והגבורה יחדיו.

המפורסמות אף הם אין צריכים אריכות, שג' האבות הקדושים אברהם יצחק ויעקב, כל אחד מהם היה אחוז ביותר במידה אחת מבין שלושתם, אברהם אחוז בחסד, יצחק אזור בגבורה, ויעקב במדת התפארת, וזה לשון ה'זוהר הקדוש' (ח"א רסד). הכותב את מושגים אלו - של צורת המידות ודביקות האבות בהם, שהקב"ה נגלה ליעקב אבינו ואמר לו: 'אברהם מלמעלה ויצחק למטה, אתה תהיה באמצע ותכלול שלשתם דכתיב (מיכה ז ט) 'תתן אמת ליעקב'.

ונבוא היום אל העין, להתבונן מה חילוק יש בין המידות הללו, ומדוע זה הסדר הניאות להם 'חסד' ולאחריו 'גבורה' ו'תפארת'. עוד זאת נבקש לכנוס ולדעת, היכן מצינו בתורה הקדושה ובקורות ימי חייהם של האבות הקדושים את אחיזתם של כל אחד מהם במידתו, אברהם - בחסד, יצחק - בגבורה, ויעקב - בתפארת, כי דבר הוא. ובחרנו לילך ולהביט על משכנות הרועים בהילוך חייהם של האבות הקדושים, לראות מהקורות אותם עד כמה היה כל אחד מהם דבוק במידתו בלב ונפש, והנחיל לנו מורשה שיהיה מעשה אבות סימן לבנים (ב"ר ע ו ועוד).

המשכת חסד על ידי בטחון גמור בה' שמנהיג עולמו בטובו

להבין את מדת החסד נקדים מיסודו של מהר"ל (נתיבות עולם נתיב הבטחון פרק א) המבאר נכונה מהי מדת הבטחון בשלימות עליה יתפלל כל חסיד, וממנה תוצאות להבין 'חסד' מה הוא. דבריו נסובים אודות

א. מדת תפארת מכונה גם כן אמת (ראה זוהר הקדוש ח"ד רל. ועוד).

המסופר בגמרא (תענית כ"א, סנהדרין קט.) על נחום איש גמזו, שהיה רגיל לומר על כל דבר הבא עליו אם טוב ואם רע 'גם זו לטובה'. מספרים חז"ל, ביום מן הימים נגזרה גזירה קשה מטעם המלכות על היהודים והיה נדרש לחלות ולחנן פני מלך על ידי שליח שבמענה רך שלו ישיב חמה. נמנו וגמרו החכמים לשלוח את נחום איש גמזו אל המשימה, מפני שהוא מלומד בניסים, ושלחו עמו תשורת מלכים ארגז מלא אבנים טובות ומרגליות. בעודו בדרך במלון, באו גנבים ולקחו את האוצר ושמו תחתיו חול מבלי שנחום איש גם זו שם לב לקורה אותו. כשעמד נחום לפני המלך ומתנתו בידו לתת למלך בשם כל ישראל, פתח המלך את תשורתו וראה והנה חול לפניו. כעס המלך מאד וחרה בעיניו מעשה הבזיון הלז ואך כפסע היה שהמלך יצוה להכריתו מארץ חיים. למרות הכל ובכל זאת, עמד נחום ודבק במידתו לומר כדרכו 'גם זו לטובה', שגם הנסבב עתה הוא טובה מאת ה'. באותה שעה הזדמן אליהו הנביא לטרקלין המלך בדמות פקיד ואמר למלך: מה לך כי תשפוך כעס וחמה על מתנת היהודים בחושבך שדבר ריק הוא, שמא חול זה הוא דוגמת החול ששימש את אברהם אביהם שבו ניצח את אויביו במלחמת לוט, שכל פיסת חול הפכה לשלל של חיצים, ואם כן מתנה גדולה שלחו היהודים בידי נחום איש גם זו. ציווה המלך לבדוק את עפר הארץ ומדברי ה'פקיד' לא נפל ארצה, ובכח זה עלה בידו לכבוש מדינה שהיתה עמו במלחמה זמן רב. עמד המלך ושלח את נחום איש גמזו באבני חן ומתנות לרוב אל ארצו. עד כאן המעשה הנצרך לעניינינו.

וזהנה מעשה זה כולו אומר דרשוני, מדוע לא עמד נחום איש גמזו להציל נפשו ולהצטדק למלך על שנעשה, ורק הגביר יותר את כעס המלך באומרו 'גם זו לטובה כשנדוע לו המעשה אשר נעשה', כאילו נעשה במעשה זה טובה גדולה כשהכל יודעים שבשעתא וברגעא חדא יכול המלך לצוות לעשות שפטים בבני ישראל. עוד יש להעמיק, מדוע נקט אליהו הנביא משל זה של אברהם אבינו בבואו להושיע את נחום איש גמזו מצרתו ולא השתמש בתחבולה ונס אחר.

אין זאת – כותב המהר"ל, אלא שאמירת 'גם זו לטובה' של האי צדיק, לא הייתה איזה קיווי שיהיה טוב, אלא דרך יזרח אור ומהות חייו, שהיה בהיר ונהיר אצלו כי כל הנסבב בהאי עלמא הכל הוא מיד ה' היודע ומכוון את עולמו בחסד ורחמים, ועל כן בעת שהיה לו שעת הדחק, לא העלה על דל מחשבתו כי נעשה רעה נגד פניו, אלא האמין ובטח שאך טוב לפניו. וכיון שכך שהיה לבו שלם עם אלהיו, זכה שה' פתח לו ישועה ממקור החסד שאכן יושע ממצבו, כי כן הוא המדה באמונה בהשגחתו ית', שכפי מה שהאדם שלם בבטחונו בהשי"ת, כן זוכה שמי שהוא בוטח בו נמצא עמו ומוציאו מכל מיצריו, וכלשונו של מהר"ל (חיידושי אגדות סוטה מוח: ד"ה מי שיש לו פת): **'כי עיקר האמונה שהוא מאמין בו יתברך שכחו אין לו סוף ויש לו כל ולכך הוא מאמין בו יתברך, ובשביל זה כאשר יגיע הזמן שהוא יתברך יתן הטוב, אז יתן לו כפי מה שהיה הוא מאמין בו שכך גדול כוחו ויכולתו, אבל כאשר אינו מאמין בו וכאלו ממעט כוחו ויכולתו, ומפני כך כאשר יגיע הזמן שיראו כוחו ויכלתו לא יהיה נודע לו רק כפי האמונה שהיה מאמין'.** וכיון שכך, אחר נחום איש גמזו היה תקיף

דרשו רבותינו (נדה לא.) על מקרא זה (ישעיה יב א): 'אודך ה' כי אנפת בי ישוב אפך ותנחמני, משל לשני בני אדם שהלכו לעבור בספינה, האחד ישב קוץ ברגלו עד שלא היה יכול לילך בספינה, וחבירו נכנס בספינה לעבור, התחיל זה לקלל את יומו. לימים שמע שנטבעה הספינה ומתו האנשים אשר בה, אז התחיל זה לשבח לבורא, יתברך, כי ראה שהיתה זאת כדי להחיותו. לכן ישמח האדם בייסורים ובשאר נזקים שיהיו לו, כי אינו יודע מה טובה עתידה להיות לו מהם. וכן עשה נחום איש גם זו' (תענית כא.).

ב. יסוד זה תמצא גם בספר הקדוש 'תולדות יעקב יוסף' (פרשת משפטים) בשם מורו ה'בעל שם טוב הקדוש' זי"ע.

ג. ראה מה שכתב בספר 'ארחות צדיקים' (שער השמחה): **'וכן כשיש לאדם שום ייסורים, ישמח גם כן. וכן אמרו חכמים (ב"מ פה.): 'חביבים יסורים'. ועוד אמרו חכמים (תענית ח.) 'כל השמח בייסורים, מביא ישועה לעולם'. וירגיל פיו לומר 'גם זו לטובה' (תענית כא.), או 'כל מה דעביד רחמנא לטב עביד' (ברכות ס:), כי יש כמה רעות אשר סופן טובות, וכן**

ה - לראות מהרה בתפארת עוזך -

וחזק במדת הבטחון, אזי ידע בבירור ש'גם זו לטובה' ויפתח לו שער מאוצרות החסד להושיעו ולחלצו לרחמה.

ראש המאמינים - אברהם אבינו

רבו של נחום איש גמזו שממנו למד דרך אמונה שלא ירע רע כיון שה' מסבב כל הסיבות, היה אברהם אבינו שהאמין בה' בכל מאד והמשיך חסדים מתוקף אמונתו, כי בו מציינו שתיכף ומיד כששמע שלוט בן אחיו נשבה וחיוו בסכנה, הלך ונדבק בהשי"ת בידיעה שהוא ית' אב הרחמן ובטח בו שאין רע יורד מן השמים, ולכך לא חשש לצאת לעידן קרבא, וגלל זה זכה שהאיר לו השי"ת את מדת החסד שנחלק להם לילה וניצח את ד' המלכים החזקים - שגברו על חמישה מלכים, והוציא את לוט מידיהם, עד שראו כל עמי הארץ את גדלו ועשהו מלך עליהם (במדב"ר טו יא), ולא זו בלבד אלא זכה לראות גם במו עיניו, כיצד כל הטבע נכפף ובטל לכל דבר המתנגד לאמונת ה', ולכן נעשה העפר חיצים ביד גיבור, וכמו שכתב בספר הקדוש 'מאיר עיני חכמים' (פרשת לך לך) להרה"ק רבי מאיר יחיאל מאוסטרובצא זי"ע, כי מלחמת אברהם אבינו עם המלכים היתה מלחמת הקדושה מול הטומאה, להציל הנשמות העשוקים תחת ידו של אמרפל הוא נמרוד (עירובין נג). ברשת האפיקורסות והמינות ולזה הראו לו נס כזה של ביטול הטבע: 'הנה אברהם אבינו ע"ה אמר 'ואנכי עפר ואפר' (בראשית יח כז), שבא לבחינה כזו שביטל כל כוחות נפשו ומהותו לגמרי כעפר שלא היו נחשבים אצלו יותר מעפר, לזה נתן לו הקב"ה מדה כנגד מדה שאפילו בעפר ממש, התלבשו כוחות הנפש, ושיהיה כסייף וגירי

רחמנא לטב עביד (ברכות ס), רק זו אם הם 'ברי לבב', דהיינו, זך לבם באמונה ולבם נכון בטוח בה' שהכל לטובה, כמו רבי עקיבא ונחום איש גם זו (תענית כא), אז באמת נהפך הכל לטובה, והבין.

ד. וכך כתב בספר בקדוש 'ישמח משה' (פרשת מצורע): 'נראה לי כי הפסוק 'אך טוב לישראל' וגו', יש לפרש כי 'אלהים' שהוא דין (זוהר הקדוש ח"ג יא), גם כן 'טוב לישראל' כי לישראל אהבי שמו כל מה דעביד

ללחום מלחמות, וכמו שיש פעולה וחוזק בידיו של אדם ללחום עם כלי מלחמה בשעת מלחמה, כן היה באברהם, בשביל שהחזיק את ידיו וכל כוחותיו לעפר, שילם לו השי"ת ממש שיהיה בעפרו כוחות הנפש ללחום כמו עם ידים ממש בלי שום הפרש ביניהם.

ממשיך הרה"ק זי"ע וכותב דברים השייכים לעניינינו על הקשר הדברים למעשה נחום איש גמזו: 'וכן נחום איש גם זו היה לו מדה זו, שעל כל דבר היה אומר שהוא לטובה, מפני שהיה דבוק בהשי"ת וביטל מהותו והבחנת הנפש שהיה כעפר בלא הרגשה. על ידי כן היה מלומד בנסים שהם הנהגה למעלה מהטבע הנמשך משם הוי"ה ב"ה שזה היה מדת אברהם אבינו ע"ה המשכת חסד בעולם, לכן נתן לו הקב"ה אותו הכח שיהיה העפר שלו כסיף וחיצים, מפני שביטל כל כוחותיו והרגשותיו כעפר, ולא היה הפרש בין עפר לכוחות נפשו ופעולת ידיו, לזה שילם לו הקב"ה כמידתו שילחום עם עפר שלו כמו עם כלי מלחמה'.

ממשיך המהר"ל ומבאר שהם הם הדברים אשר דבר אליהו הנביא למלך בדברי ריצוי ופיוס, שאמר לו: 'ראה הביטה כי הקורה אותנו אינו מנהגו של עולם, כי היעלה על דעת אדם להביא דורון למלך תיבת עפר ואפר והרי דמו בראשו, אין זאת אלא שהקורה אותנו הוא כעין ניחוש וסימן משמים, שכל זה נסבב בכוונה תחילה שתלחם באמצעות החול הזה ולא בכלי מלחמה, ותנהג כדרך שנהג אברהם אביהם, ובוודאי תנצח במלחמה כדרך שהיה במלחמות אברהם עם ד' המלכים'. היינו, שאלהו בדבריו, משך לנחום איש גם זו ישועה גדולה כמידתו של אברהם אבינו, כי כן הוא המדה שמי שבוטח בה' ומאמין כי הכל מידי ה' עלי השכיל, זוכה מיד לראות זאת בעיני בשר, שנפתחים לפניו שערים חדשים של חסד ורחמים שהכל טוב כפי מידתו, וכמטבע לשונו של ה'אלשיך הקדוש' (בראשית ל יד): 'כי הבוטח בה', ארוכתו מהרה תצמח'.

ה. זה לשון הרלב"ג על הפסוק (משלי) ובוטח בה' ישגב: 'ואמנם האיש כט כה) 'חרדת אדם יתן מוקש הבוטח בה' ואינו מתפחד מדבר

זזה המבוקש מכל איש שה' מבטחו, להאמין שכל הנסבב מהשי"ת הוא טוב בעצם, וככל שיאמין באמונת אומן בזה, כך יזכה שהשי"ת יפתח לו מאוצר עולם החסד וימצא חסדים גדולים, כמו שאברהם אבינו זכה במלחמתו זו להציל את לוט ואת מלכות בית דוד אחריו שיצאו משם, כמו שדרשו חכמינו (ב"ר מא ד) 'מצאתי דוד עבד' (תהלים פט כא) – היכן מצאתיו בסדום', ששם בתוככי המלחמה מצא אברהם שהיה ראש המאמינים (שבת צז). אור גדול של דוד מלך המשיח, וכשם שנחום איש גמזו יצא בכבוד גדול יותר מבעת שנכנס לפני המלך, מבטיח לנו הכתוב (ירמיה יז ח-ט) 'ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו, והיה כעץ שתול על מים ועל יובל ישלח שרשיו ולא ירא יראה כי יבוא חם והיה עלהו

אל הים' וכו', ונמצא הבוטח בה' שהוא שואב חסדיו כמו שאמר הכתוב (תהלים לב ז) 'הבוטח בה' חסד יסובבנו', ולא יחסר לו חסדי ה' לעולם, כדוגמת השואב מן הים שהוא מובטח שאותם המים אינם כלים לעולם, שהרי לשיעור טיפה אחת שהוא שואב נכנסין לים אלף אלפי נהרות'.

ו. ראה בספר הקדוש 'שם משמואל' (פרשת לך לך שנת תרפ"א): 'במדרש רבה (ב"ר מא ד) "מצאתי דוד עבד' (תהלים פט כא), היכן מצאתיו בסדום. ויש להבין, למה לא נאמר על כל המקומות שישב בהן לוט מקודם או בעודו עם אברהם ששם מצא את דוד. ובפשיטות יש לפרש, שזה רק על הצלתו של לוט מן המלכים על ידי אברהם או בהצלתו מתוך ההפיכה, שהיתה רק בשביל שנמצא דוד שמה, ובשבילו ניצל'. ועיין שם עוד.

בעוצם בטחונו בה', ואפילו במה שראוי לפחד ממנו באופן מה, הנה הוא ישוגב ויתחזק להימלט מהרע ההוא, כמו שתמצא בדוד שהתחזק באלהיו לרדוף אחרי הגדוד אשר שרפו צקלג, וכמו שתמצא בחזקיה על דבר סנחריב'.

וב'ספר המשלים' לבעל ה'שערי אורה' נמצא כתוב (סימן סח): 'הבטחון בהשי"ת הוא דבר שלא יכזב לעולם, לפי שהשי"ת ברא את עולמו ובכל יום ויום הוא בורא כמה מיני מזונות ופרנסה, ומחדש מעשה בראשית שיהיה לכל הנבראים במה שיתפרנסו, כמו שאמר הכתוב (תהלים קלו כה) 'נותן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו', והרי רוב המזון והפרנסה שבורא בכל יום לקיום הנבראים דומה לים, שבכל יום ויום ובכל שעה ושעה באים אליו כמה נהרות וכמה מיני מעיינות, כמו שאמר הכתוב (קהלת א ז) 'כל הנחלים הולכים

רענן ובשנת בצורת לא ידאג ולא ימיש מעשות פרי', וכפירוש ה'מצודות דוד' שם: 'וכן יהיה הבוטח בה', שלא יחסר לו שום דבר, ולא ידאג מהצרות המתרגשות בעולם'.

והיינו דכתיב (ישעיה כו ד) 'בטחו בה' עדי עד כי ביה ה' צור עולמים' שדרשוהו חז"ל (מנחות כט; ב"ר יב י) על בריאת העולמות, שיו"ד של י-ה רמז לבריאת עולם הבא, וה"א - לעולם הזה. ובאו ללמד, שמי שמתקיים בו רישא דקרא' בטחו בה' עדי עד, שכרו - 'כי ביה ה' צור עולמים', שהשי"ת מגלה לו חסדים מהעולם הבא ואין לדינים מציאה וקרבה במחיצתו כבר בעולם הזה.

מעשה הלל הזקן ששמע קול צווחה בעיר, וידע בבירור שאין זה מתוך ביתו

על פי זה מיישב מהר"ל עוד כמה מאמרי חז"ל ביניהם את הידוע מהלל הזקן (ברכות ס): 'מעשה בהלל הזקן שהיה בא בדרך ושמע קול צווחה, ואמר: מובטח אני שאין זה בתוך ביתי'. ולכאורה זו כיצד, מי ערב להלל שאין צעקה זו מתוך ביתו עד שידע לומר זאת בבירור. אין הדבר אלא שמתוך שהיה הלל רגיל ללמד את בני ביתו שהכל לטובה, ממילא ידע שאין מציאות שיאונה רע בביתו, ואף אם ידמה להם כאילו התגולל להם דבר שאינו טוב, לא ירימו קול צווחה, כי ידעו נאמנה בחוזק בטחונם שה' עשה זאת, ובכך ימשיכו טובה, וכלשונו: 'כי אם אתה רואה אדם שאין שומע שמועה רעה תגזור אומר, שלכך אינו שומע שמועה רעה, בשביל שהוא בטוח בו ית' ואין סיבה אחרת לזה, ולא תאמר כי אפשר שיהיה כאן סבה אחרת כי אי אפשר לתלות בסבה אחרת. וכן כאשר רואה אדם שהוא בוטח בה', תאמר ותגזור כי בוודאי אדם זה אין צריך שיהיה ירא משמועה רעה, לכך מדרש מרישא לסיפא, 'משמועה רעה לא ירא'

ז. דברי הגמרא שם שדרשו פסוק זה ירא סמוך לבו בטוח בה" מרישא (תהלים קיב ז-ח) 'משמועה רעה לא לסיפא ומסיפא לרישא.

משום ד'בטוח בה', וגם 'נכון לבו בטוח בה', לכך אין צריך שיהיה 'ירא משמועה רעה'^ט.

הגדרת מדת החסד על פי האמור

בזאת היטבנו להגדיר נכונה את מהות מדת החסד, דהנה בשמי שמים יש חסדים רבים, אבל לאו כל אדם זוכה להמשיך חסדים מן המקום ההוא, אבל כשמטיב להבין כי כל הנעשה בעולם הכל נעשה ביד ה' עד שהוא סומך על ה' כגמול עלי אמו, כך זוכה מזה במדה שהשי"ת אכן מתנהג עמו ומוריק לו שפע של חסד כפי חוזק בטחונו. ולכן נקרא אברהם אבינו עמוד החסד, לפי שהוא היה מוכתר באמונת אומן בה' ומפרסם שמו של הקב"ה על פני תבל ומלואה^ט (רמב"ם הל' ע"ז

מעיצבון או מורך לבב רק היה נח ושקט ושאנו, מזה נתאמת לו שזה ודאי אינו בתוך ביתו, שאלו היה כן לא יבצר לבו מהורות זה על ידי איזה התפעלות של מורא ודאגה, והוא ממש מה שאמר הכתוב 'משמועה רעה לא יירא', כשתגיע לאזניו איזו שמועה של רעה לא יירא ולא יפחד שמא יהיה על דבר נוגע אליו, וזה כי 'נכון לבו בטוח בה', לפי שהלב שלו אינו מצטער ולא דואג על כלום, אלא הוא נכון ובטוח בה' בהשקט ובבטח, זה הוראה עצומה על כי תמוש רעה מביתו ולא תקרב באהלו, ובהפך זה אם לבו בקרבו המס ימס ויאחזהו רעד, הלא דבר הוא דאף על גב דאיהו לא חזי מזלו חזי'.

ט. ואלו דברי הרה"ק הרבי ר' בונם זי"ע מפרשיסחא ב'קול שמחה'

ה. ב'בינה לעיתים' (ח"א דרוש ב' לראש השנה) הביא אף הוא פירוש זה והוסיף ללמד עוד פירוש אחר בדבריהם ז"ל, ואלו דבריו: 'וכבר צווחו עליה קמאי ז"ל, איך היה משתבח [הלל] על זה כאלו היה נשען על רובי זכותיו שלא יתנו המשחית לבוא אל ביתו, ואין זה מעונותותו של הלל הזקן ע"ה' (ראה שבת ל:). והם ז"ל פירשו, שהוא מצד מדת הסבלנות שהנהיג את בני ביתו כמוהו, לבלתי הרים קול על היסורין אלא לקבלם בסבר פנים יפות. ועם שהענין עצמו אמיתי ונכון, לא ידעתי איך יצדק עליו על נכון פסוק (תהלים קיב ז) 'משמועה רעה לא יירא' וגו'. אבל אני אומר כי נתכוון למה שאמרנו, שכששמע קול הצוחה, לא הרגיש בעצמו שום התפעלות

י סודות והקדמות ללימוד ספרי החסידות

פ"א ה"א), ולכן זכה שנתגלו לו חסדים רבים, עד שנקרא שמו על שם המקום ההוא, וכוחו זה הולך עם בניו לדור ודור, שכל אחד ההולך בדרכו לשמור דרך ה' להאמין בה' ולעשות צדקה ומשפט, יכול לזכות לחיים וחסד.

יצחק אזור בגבורה - מדת הגבורה ומהותה

נמשיך עתה לברר את המדה הנצבת אחר מקום החסד - ספירת הגבורה, בהקדם שיש לדעת הכיצד הילכו שני אלו יחדיו החסד והגבורה אחד אחר השני, וכן מדוע נפרדו דרך האב והבן, שאברהם אבינו מהותו חסד ורחמים, ואילו יצחק בנו אזור בגבורה באופן שאין למעלה הימנו וכלשונו של ה'זוהר הקדוש' (ח"ג טז.) הנאמר ביראה טהורה קודם תקיעת שופר 'אברהם לא אתדבק ביה בההוא נהר [מקום הדינים] כמו יצחק דאתדבק ביה בסטריה לאתתקפא'.

ולהבת הענין יש להקדים בשאלה, אחר שעמד אברהם אבינו בניסיון העשירי לעקוד את יצחק בנו, נגלה אליו מלאך ה' מן השמים ויאמר לו 'אל תשלח ירך אל הנער ואל תעש לו מאומה כי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה ולא חשכת את בנך את יחידך ממני' (בראשית כב יב), ויש לדעת, אחר שמדתו של אברהם אבינו היתה חסד – כנתבאר, מפני מה נאמר לו שבחו 'כי ירא אלהים אתה' שהיא אות ומופת על מדת

בבירור שהוא אומן גדול, נחלט אצלו שזה צריך לתיקון כלי ההוא. והנה זה הענין היה באברהם אבינו ע"ה, הגם שנאמר לו 'לך לך מארצך אל הארץ' (בראשית יב א), ואחר כן, 'ויהי רעב בארץ' (שם פסוק י), האמין בבירור שכל זה צריך לאופן תיקונו ועליותו למדרגה עליונה, לזה לא התפלל על הרעב וירד למצרים, עיין שם.

(פרשת לך לך אות ג): 'למה לא התפלל אברהם להקב"ה שיעבור הרעב [הנזכר בריש פרשת לך לך] מן הארץ. שנית, למה ירד למצרים בלא צווי ה'. לזה דרש מפסוק זה על פי משל, לאחד שהיה עומד ומביט באומן שעושה איזה כלי. הנה הגם שנדמה בעיניו שמכלה ומשבר אותו הכלי, על כל זה, מגודל ידיעתו

יא - לראות מהרה בתפארת עוזך -

גבורה, ולא נאמר לו כי נודע עתה חשקו הגדול לעבוד את ה' עד שעקד את בנו מפני אש להבת ה' שבערה בקרבו.

אלא, שהלכה רווחת היא (ראה יד אפרים יו"ד סי' לו סי"ד) שאסור להראות לבהמה קודם שחיטה את סכין השחיטה, לפי שמראה הסכין גורם לה שתתולל ותפסול את עצמה באחת מאיבריה הפנימיים. ולפי הלכה זו היה צריך להיות שכשראה יצחק אבינו את האש והמאכלת והבין את שלפניו, היה צריך להיות שיפסל מדינא לקרבן ויהיה בעל מום מרוב פחד ויראה מה יעלה בסופו, אבל לא הדברים כן כי אדרבה, אף שידע שהוא הולך למיתה, בכל זאת היה לבו שלם עמו וכפי שאומר הפסוק (בראשית שם פסוק ח) 'וילכו שניהם יחדיו', ולפי שמסר עצמו בלבב שלם ועקד את כלל כולו לה' ברצון, זה עצמו גרם להמתקת הגבורות והבאת רחמים תחתיהם. אם כן היטבנו לדעת מדוע כשבאים לדבר על אחיזה בגבורה, נוקטים את יצחק אבינו, מפני שהוא היה הראש וראשון לכל באי עולם של מסירות נפש וביטול מוחלט אל ה', שהתהלך בתומת לב כאביו לקיים רצון שמים אף שידע שהולך למות.

אכן, כדי ליצור מציאות חדשה של ביטול כל הישות מפני רצון ה' דבר שמעורר רחמים - שזה מהות העקידה, לא יכל השי"ת להשתמש באברהם אוהבו שהוא יהיה עמוד הגבורה והבירור על ביטול לה', כי מהותו של אברהם אבינו היתה חסד, שבה המאמין רואה שיש דינים והוא בכח אמונתו נדבק ומושך חסד וברחמים, אך ככלות הכל, בסופו של דבר לא נעשה רצון ה' כיון שהחסדים גוברים על הדינים, ורק בעבודת עבודה של עקידת הגבורה, לקבל את רצון ה' ולהסכים אפילו למות בעד זה, דבר שגורם להמתיק את הדין, אז נעשה רצון ה', לפי שהגבורות קיימים אלא שנמתקו. ולזה לא יכל השי"ת להשתמש באברהם שדרך עבודתו היתה שונה בתכלית מזו של יצחק, שאילו אברהם בכוחו משך חסד ורחמים

י. וכלשון המדרש (ב"ר נו ד) "וילכו שניהם יחדו" - זה לעקוד זה לעקד, זה לשחוט וזה לישחט'. וראה עוד רש"י שם על אתר.

ממקום אחר, ואילו יצחק נשאר על עומדו בגבורה והמתיק את הגבורות עצמם במקום ההוא ולא הלך למקום אחר למשוך משם רחמים.

ועדיין צריכים אנן למודעי, מדוע נאמר לאברהם 'כי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה' ולא כמידתו שהיה דבוק בחסד. ונאמר, שלא בא הכתוב לומר שאברהם היה עמוד היראה, כי בזה היה יצחק אבינו תפוס יותר ממנו כנתבאר, רק שבזמן העקידה התברר עד כמה גדולה השגתו של אברהם אבינו, שאף על פי שאם היה עומד בתפלה לה' שישתנה הדין היה נענה בתפלתו, מכל מקום לא עשה כן אלא הבין שיש פעמים שהשי"ת אינו רוצה שישתמשו בחסד אלא בגבורות כפי שנוהג בנו יצחק, וזה הווי הוכחה ניצחת על גודל יראתו בה', שנתן לגבורתו של יצחק להאיר אף שיכל למנוע את מעשה העקידה. ודייקא משם כך שכבש את רחמיו מפני רצון ה' שרצה להתגלות במדת היראה, שהיה זה ניסיון נגד טבעו ומידתו, לכן זכה לחסדים גלויים עד סוף כל הדורות, שכל הזכויות שישראל אוכלים עד היום הזה הכל הוא בכח העקידה (ב"ר נו א), ולכן בכל יום ויום פותחים את ראשית היום עם אמירת 'והאלהים נסה את אברהם', כי משם זכה אברהם ויצחק לברכה לדורי דורות ככתוב (בראשית כב יז-יח) 'כי ברך אברכך והרבה ארבה את זרעך ככוכבי השמים וכחול אשר על שפת הים וירש זרעך את שער אויביו, והתברכו בזרעך כל גויי הארץ' שהיא ברכה לאב וברכה לבן (ב"ר נו יא) עד עולם.

ובקיצור מילין, אברהם אבינו היה כוחו גדול בחסד, היינו, שבכח אמונתו התמימה בה' שהכל לטובה, זכה שנפתחו לו שמים חדשים של חסדים ואף שהגבורות והדינים היו קיימים, היה בכוחו להידיבק בעולמות החסד ולמשוך משם רחמים. לעומתו, יצחק אבינו היתה מדתו גבורה, המורה על ביטול גמור מפני רצון ה' כמות שהוא, כמעשה שעשה עת שפשט את צווארו לשחיטה רק מחמת ששמע מאביו שכן צוה ה', ובזה המתיק את הגבורות עצמם לרחמים, והתגלגלו רחמי ה' לראות כיצד בריאה בעולמו בטילה מפניו מכל וכל, והלך ברצון אחד עם אביו שנצטוו 'לשפוך דמו כמים, וזיהר גם הוא לשפוך לב כמים' (מתוך תפלת גשם). ומכל מקום נתעטר אברהם אבינו בכתר 'כי ירא אלהים אתה', כי אף שהיה

בעדו למנוע את העקידה ולעורר רחמים וחסדים, מכל מקום עצר את עצמו שלא לעשות כן מתוך ידיעה והבנה שלא נכון להשתמש עתה במדה זו, ורצון ה' בעת ההוא להנהיג עולמו בכח ובגבורה ולא בחסד, ועמידתו איתן בניסיון משכה ממילא חסד גדול לדורות אשר כמוהו לא נהייתה מאז ועד עתה.

יעקב כליל תפארת - מדת תפארת ומהותה

בא יעקב אבינו ומיזג בין שניהם, בין דרך אברהם שנדבק בעולמות החסד, לבין יצחק שנאזר בגבורה ומשם המתיק את הגבורות ודרכו נקראת 'תפארת' לפי שהיא דרך ישרה שיבור לו האדם, ובמדה זו ניכר היופי והפאר של המידות, פירוש, שיעקב אבינו הלך עד לשורש הדבר וביטל את השורש שיהיה כולו רחמים, שבשונה מבמידות שהזכרנו שם כשהגיע עת מצוק, הלך אברהם אבינו לחדרי החסד, ומנגד יצחק אבינו הדביק עצמו בגבורה מתוך ביטול אל ה' עד שהמתיקם, הרי שיעקב אבינו לא הלך להידבק בעולם החסד או המתיק הגבורות לחסדים, אלא היפך לגמרי את שורש הדבר ועשה מן הקושי והמיצר עצמם רחמי ה"א. והוא אמרם ז"ל בגמרא (סוכה יד., במדב"ר י ה) 'למה נמשלה תפלתן של

טז.). והוא, אף על פי שקושטא הוא שחלילה שקודשא בריך הוא יעביד דינא בלא דינא (ברכות ה:) וגזירתו הוא באמת שהדין הוא שיהיה כך, כי הוא היודע האמת, אך הצדיק למראה עיניו תשפוט ואמירתו, ונראה לו שכך הוא הדין האמת, והקב"ה ברחמי וחסדיו מסכים עם הצדיק. וזהו 'לאמיתו' דייקא, היינו אמיתתו של הצדיק נוטה כך. וזהו פירוש (אבות פ"ב מ"א) 'איזה דרך שיבור לו האדם כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן

יא. ב'נועם אלימלך' (פרשת קדושים) פירש בזה את לשון המשנה (אבות פ"ב מ"א) 'רבי אומר, איזהו דרך ישרה שיבור לו האדם, כל שהיא תפארת לעושיה וכו', וזה לשונו: 'איתא בגמרא (שבת י:) כל דיין שדן דין אמת לאמיתו, נעשה שותף להקב"ה. ולכאורה מלת 'לאמיתו' הוא מיותר. אך נראה דרבותינו ז"ל רמזו לנו בזה על הצדיק שהוא מבטל הדינים והוא הנקרא דיין, שכאשר ידין ויגזור כן יקום שהקב"ה גוזר וצדיק מבטל (מו"ק

צדיקים כעתר, לומר לך, מה עתר זה מהפך את התבואה בגורן ממקום למקום, אף תפלתן של צדיקים מהפכת דעתו של הקב"ה ממדת אכזריות למדת רחמנות"י.

זביאור הדבר באריכות: דע והבן, כי כל המושג שינוי עיתים וזמנים כגון דין ורחמים, אינו נוגע כלל לעצמיותו ית', כי הבורא הוא נבדל

ויתהפך לטובה וזהו רצונו העיקרי מעיקרא.

והנה העתר מהפך התבואה בגורן ממקום למקום כדי שישלוט בה הרוח אמנם כשלוקחים התבואה ממקום למקום על ידי העתר הוא זורקה למקום אחר ואחר כך מחזירה למקומה כדי שביני לביני ישלוט בה הרוח, ונמצא כשלוקחה ממקומה בתחלה על ידי העתר והשליכה למקום האחר, לא היה רצונו בכונה שתישאר במקום השני בקביעות, רק כשיחזור וישימנה על ידי העתר למקומה אחר כך.

וזהו שפיר המשל, 'מה העתר מהפך התבואה בגורן ממקום למקום', היינו, על דעת ששייבה למקומה אחר כך כבתחילה, הכי נמי היה הרצון ודעתו יתברך שמו בתחילה שיהיה הישועה לטובה רק שנגזר באופן אחר חס ושלום, לא בהחלט שישאר כן רק כדי שיתפללו, ועל ידי התפלה ישיבו הדבר לטובה למקומו הראשון היינו רצון הקדום של הקב"ה כנזכר, וזהו 'שמהפכת ממדת רוגז ומדת רחמים' ואינו שינוי רצון'.

האדם', רצה לומר 'תפארת', הם הרחמים שזה תפארתו של הקב"ה, והיינו 'תפארת לעושיה', רצה לומר להבורא ברוך הוא שברא הרחמים, 'תפארת לו מן האדם', פירוש שההתעוררת צריך שיבוא מן האדם מכוחו'.

יב. כבאגב, ראה להרה"ק ממונקאטש זי"ע בספר 'דברי תורה' (ח"א אות ז) שכתב לבאר בזה, 'דלכאורה צריכין להבין המשל מה שדמהו לעתר, וגם באומרו שהעתר מהפך התבואה ממקום למקום. ויש לפרש הענין, על פי מה שחקרו הראשונים (ראה עקידת יצחק שער נח, נתיבות עולם נתיב העבודה פרק ב ועוד), דאיך מועיל תפלה לשנות לטובה כגון רופא חולים וכיוצא, הא הוי כשינוי רצון חס ושלום. אמנם תירצו, שזהו בעצמו היה הרצון מקודם כשיתפללו אז ישנה הגזר דין לטובה ואינו שינוי רצון, וזהו בבחינת הקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים היינו מעיקרא כן היה רצונו, אלא שנתעכב או שנגזר בתחלה חס ושלום, כדי שיתפללו הצדיקים

מכל חילוקים ואצלו הכל חסד ורחמים, טוב ברור ונגלה והכתוב אומר (דברי הימים א' טז כז) 'עוז וחדוה במקומו'. אכן, לפי שהבורא אינו יכול להתגלות לברואיו באופן הנ"ל שהוא לעילא ולעילא, אשר על כן יצר מידות לשמו, שהם אופני הנהגה שבהם מושפעים חסדיו והנהגותיו בעולם על פי מדה, ורק במקום הנ"ל יש שייכות למעשה בני אדם, שיכולים במעשיהם לטוב ולמוטב להאיר או להחשיך את המידות וממילא להרחיב או לקצר את השפעת האור היורדת ממקום עליון אליהם.

בא יעקב אבינו וחיפש עוז תפארת, שבכח הצדיקים להפך את הדין, היינו לעמוד בספירות שיש בהם מציאות של דין מחמת נגעי בני האדם, ולהפך אותם לרחמים על ידי התקשרות בשורש עצמו ששם מתקיים 'חסד ורחמים מלא כבודו' ללא כל דין. ונתפוס למשל ולדוגמא את ניסיון העקידה שדיברנו - כיצד היה מעשה על פי הסתכלותו של יעקב אבינו, בשונה מדרכם של קודמיו אברהם אבינו שביארנו שהיה ניסיון גדול עבורו שלא להידבק בחסד, וכן ניסיונו של יצחק אבינו לקבל הנהגת ה' כמות שהוא דבר שעורר חסד, הרי שיעקב אבינו הניח דרך חדשה, ולפי דרכו מעשה העקידה היה כולו רק חסד, היינו שהעמידה בנסיון העקידה אינה ניסיון האם יעלה למקום שיש שם חסד או להשפיל את הגבורות ולבטלם, אלא גילוי אור גדול, שמה שנדמה לנו כגבורות וקושי הם תפארת וחסדים, כי מצד השי"ת לא היה כלל רצון לשוחטו, וכמו שאמרו בגמרא (תענית ד.) 'אשר לא צויתי ולא דברתי ולא עלתה על לבי וכו' (ירמיה יט ה) - זה יצחק בן אברהם, שהשי"ת רצה שרק יעלה עלולה ולא ישחטהו^{יג}, אלא שמצד ההשתלשלות בעולם השתלשל הדבר

אמר לי 'אל תשלח ידך אל הנער' (שם פסוק יב) אתמהא. אמר לו הקב"ה: אברהם, 'לא אחלל בריתי ומוצא שפתי לא אשנה' (תהלים פט לה), כשאמרתי לך 'קח נא את בנך' לא אמרתי שחטו אלא 'העלהו' לשם

יג. זה לשון המדרש (ב"ר נו ח): 'אמר רב אחא: התחיל אברהם תמיה, אין הדברים הללו אלא דברים של תימה, אתמול אמרת 'כי ביצחק יקרא לך זרע' (בראשית כא יב), חזרת ואמרת 'קח נא את בנך' (שם כב ב), ועכשיו את

באופן שהיה נראה כגבורה, וכשניצחו את הגבורה על ידי עמידה בניסיון, אזי התגלה התפארת, החסדים הגדולים שבתוכם כפי צורתם בשמים ממעל, וזה הדרך בכל דבר למצוא את התפארת הנסתרת בתך הגבורות על ידי ידיעה ברובה שיש בגבורה רחמים גדולים.

מציאת שורש החסד על ידי אפיסות השכל

דביקות זו האמורה בשורש ששם אין דינים, היא מדת התפארת, והיא המכונה בפי ספרים וסופרים 'דביקות באמת', כי במקור האמת אין מקום לדינים, ועל ידי הדביקות במקום הנ"ל, מהפכים את המור הנמצא במידות למתוק שיהיה כולו חסד ורחמים, וזהו שה'תפארת' נקראת ב'זוהר הקדוש' (ח"ג רפח). 'רישא דלא אתיידע', כי תוקף עניינה היא הדביקות בראשם של דברים במקום שלמעלה שם אין דין, מה שגורם שהשי"ת מקיים 'רצון יראיו יעשה', שמשנה את הדין שבמידות התחתונות ועושה מהם רחמים.

תא חזי עד כמה כנים הדברים, ממה שהתורה הקדושה מרבה לספר שאחר מעשה לקיחת הברכות מידי עשו, בקשו יצחק ורבקה מיעקב אבינו 'קום לך פדנה ארם ביתה בתואל אבי אמך' (בראשית כח ב) – שילך וישא אשה בפדן ארם עד שוב חמת אחיו ממנו, אבל יעקב אבינו לא עשה כן, אלא רץ לחדרי תורה והטמין את עצמו י"ד שנים בבית מדרשו של עבר ביגיעת עמל (מגילה יד). ולכאורה זו תימה, וכי לא מצא יעקב אבינו מקום מנוס ומברך מאחיו שהתנחם להרגו רק בין כתלי בית המדרש, והרי המקום הראשון שיעלה על לב עשו לחפשו שם, הוא ביני עמודי היכי דהווי גרסי. אין זה אלא שיעקב אבינו ראה את אשר לפניו, והבין שאין רצונו של השי"ת שהוא ילך למקום של חסד ורחמים ויברח מהנסבב לו, כי השי"ת אינו רוצה בכך שבזה כבר היה לו את אברהם שהתייחד במדה זו, וכמו כן אין רצונו של מקום שינהג בדרכי אביו

חיבה אמרתי לך, אסיקתיה וקיימת דכתיב (ירמיה יט ה) 'ולא עלתה על לבי דברי, ועתה אחתינייה, הדא הוא - זה יצחק'.

להשפיל את הגבורות ולהמתיקם, כי בכך היה יצחק מיוחד ומרומם, אלא עיקר רצונו ית' שישב בתוככי הקושי ויברר שכל הנעשה הוא לטובה ולברכה ואם יעמוד בו בעוז אזי יזכה שהגבורות עצמם יהפכו לטוב והמיטיב, ולזה נתחכם ונתעלה למקום הגבוה ביותר - לרצון העליון, והיפך את שורש הדין שיהיה כולו רחמים ועשו הרשע לא יוכל לו, וכפי שאכן קרה, שכל אותן השנים לא עלה על דעתו לחפשו שם, ואיש לא הגיד לו היכן יעקב שנוא נפשו.

בשנדייק נראה, כי זה אכן שינוי הדרך בין אברהם אבינו ליעקב בן בנו, שאילו אצל אברהם אבינו באו החסדים שנמשכו על ידו, על ידי שינוי במעשה בראשית, שהעפר הפך לחיצים וכל כיוצא בזה, היינו, שמדת הדין נשארה על עומדה אלא שהרחמים גברו, מה שאין כן במעשה יעקב, הרי שהדין עצמו נמתק בשורש והפך לרחמים, ואף על פי שלא נשתנה שום דבר כלפי חוץ, כי בשורשו נשתנה לטיבותא. בכך נטיב גם להבין מדוע התפארת ומדת דעת כלולים יחד שהדעת היא עטרת כתר התפארת (זוהר הקדוש ח"ג קכג, תיקו"ז תי' כא נז: ועוד), לפי שדעת פירושו חיבור כחדא כמאמר הכתוב (בראשית ד א) 'והאדם ידע' וכו', וזהו גם סוד התפארת, להתקשר כחדא בשורש ולהפוך על ידי זה מדת הדין לרחמים.

משה מלגאו ויעקב מלבר

משה רעיא מהימנא - העומד בז' הרועים אחר האבות הקדושים, היה אף הוא אחוז במדת התפארת של יעקב אבינו בהשגה גבוהה עד מאד, אלא שיעקב אבינו היה תפוס בתפארת מלבר [מבחוץ], ומשה רבנו מלגאו [מבפנים] (תיקו"ז תי' יג כט), היינו, 'יעקב מצד תפארת', ומשה מצד ה'דעת' שהוא כתר התפארת"י (לשון ה'שלה' הקדוש' פרשת ויקהל תורה אור אות יז). והוא שהראינו בכתובים, שבעת שחטאו ישראל בעגל והיה הזמן קשה

יד. ופירש על פי זה, את שאומרים בשחרית של שבת 'ישמח משה במתנת חלקו וכו', כליל תפארת נתת לו בראשו, כי משה רבנו הוא סוד הכתר של ה'תפארת' שנותנים בראש.

עד מאד, וכהגדרת חז"ל שהיו דומים ל'כלה המזנה בתוך חופתה' (שבת פח:) - ביזיון שאין למעלה הימנו, עמד השי"ת בחרון אף ואמר לו למשה 'לך רד כי שחת עמך וכו' ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם' (שמות לב ז-ט), לפי שכל המידות מלעילא לתתא היו שרויים בדין קשה לשלם רעה תחת רעה, ולא היה שום דרך להצילם. עמד משה בחירו והתפיס את עצמו בשורש הנעלם ששם הכל רחמים, ובכוחו זה האיר, שהשי"ת מצידו הוא אב הרחמן מלא חסדים, והחטא הינו רק במקרה ואין לו שייכות לשורש, וכל כך הבהיק נקודה זו, עד שהשי"ת בכבודו ובעצמו גילה לפניו שאמת בפיו, על ידי הארת מסתוריו בהנהגת י"ג מדות של רחמים, וכפי שאומרים בסליחות בשבחו של מקום 'והראית דרכי טובך למשה עבדך ואורחות חסדיך גלית לו, והודעתו כי אתה אל רחום וחנון אך אפים ורב חסד ומרבה להטיב, ומנהיג את העולם כלו במידת הרחמים', שכל המושג דין שי"ת רק במידות, אבל בשורש עצמו יש אך טוב וחסד. ובכוחו זה לא גרם רק לכפר על מעשה העגל, אלא להניח ברכה לדורות שכל פעם שיאמרו ישראל סדר זה של י"ג מידות של רחמים יתכפר להם (ר"ה יז). וזה היתה עבודת משה רבנו שזכה לסוד ה' שיש דבר הנקרא 'רצון', שמקום זה אינו מן המדה, שכשם שאב מרחם על בנו למרות מעשיו כי 'על כל פשעים תכסה אהבה' (משלי י יב), כך הקב"ה למרות שמראה פנים זועפות, הרי שתוכו רצוף באוהב עמו ישראל, ולזה עמד ועורר את הרצון העליון ואהבת אב לבן בין ישראל לאביהם שבשמים, וסימנך כי 'משה' בגימטריא 'רצון' [346], וכיון שנגע בשורש העליון, ממילא התהפך הכל לרחמים והשי"ת חס עליהם, ולא עוד אלא שגילה את סוד י"ג מכילין דרחמי ובראשם את מדת 'נוצר חסד' שבכוחה להפך את הדין לחסדים גדולים. וזאת היתה עבודתו במדבר בכל עת שחטאו ישראל, שעלה ונתעלה לשורש הנעלם ששם הכל טוב, והמתיק באמצעות זה את הדינים עד שנעשו למקור נובע של שפע רחמים^{טו}.

טו. בזהוהר הקדוש (תיקו"ז ת"י יג כט, ת"י סט קא.) יעקב מלבר ומשה מלגאו, וכמו

'והנה כבר ידוע שיעקב ומשה משרש אחד כמבואר

נקודת משיח - 'לא למראה עיניו ישפוט ולא למשמע אזניו יוכיח'

נקודה זו של דביקות בהארת השורש ששם הכל טוב ואי אפשר להסתירה, זוהי נקודת משיח עליו נאמר (ישעיה יא ג) 'ולא למראה עיניו ישפוט ולא למשמע אזניו יוכיח', שתפקידו יהיה לגלות את שורש נפשות ישראל שבכל הדורות, שנפשם מתקנת ובושרת כאור יום, ועוונות בני ישראל הוא דבר הרחוק מעצמיותם.

זהאמת, שנקודת הבנה זו שהשי"ת שוכן איתנו ואוהב אותנו היא החוצצת והמבדילה ביננו לביאת גואל, כי אילו היה בהיר ונהיר

חילו, ואחר כך החזיק את לבו נכון ובטוח בה' והעביר לפניו את נשיו ובניו וצאנו וקנינו וכל רכוש, כדי שיתנהג כנגדו בבחינת 'אלה' משם הקדוש אלהים שהוא מורה על התגלות שהראה לו את כבוד עשרו ורוב בניו. וכשראה עשו כל זאת, החריד חרדה גדולה ורצה להשפילו ולהורידו מדביקות הבורא יתברך שהוא אלהים חיים ומלך עולם, ואמר לו 'מי אלה לך' ופירש רש"י: 'מי אלה להיות שלך'. רצה לומר, למה בחרת לדבק עצמך בשני מדות האלה. ויעקב השיב לו 'הילדים אשר חנן אלהים את עבדך', רצונו לומר, הלא אתה רואה את הטובות הגדולים אשר חנני אלקים חיים, לכך אני מחויב לדבק במידותיו, [כמאמרם (מגילה לא.)] שבכל מקום שאתה מוצא גדולתו של הקב"ה שם אתה מוצא ענותנותו' (שפתי צדיקים פרשת וישלח).

שנהג משה עם פרעה שהיה תמיד 'מטה אלהים בידו' (שמות יז ט ועוד) שהטה עצמו תמיד לצד אלהים חיים עד שהשפיל את פרעה וחילו שהם מצד אלהים אחרים עד שאול תחתית. כך היה מנהגו של יעקב עם עשו הרשע, שיעקב היה דבוק תמיד בשם אלהים חיים, והיה עובד את ה' בשני בחינות מ"י אל"ה (בראשית לג ה) כנ"ל שהם אותיות 'אלהים', ועשו היה להיפך מצד אלהים אחרים ולכך היה שונא את יעקב שרצה להתגבר עליו כמשול רשע על עם דל. אבל יעקב איש תם נתחכם עליו להפילו לבאר שחת כמו שפירש רש"י (בראשית כט יב ד"ה אחי) אחיו אני ברמאות, ועשה כמעשה משה רבינו ע"ה לפרעה, היינו שבתחילה נהג את עצמו במדת מ"י כנ"ל והכניע את עצמו בדורון ובהשתחויות כמבואר בזוהר הקדוש (ח"א קסז). שעל ידי זה החליש את כוחו של עשו ושיבר את

אצל כל יחיד ויחיד שהוא אהוב ונחמד וקרוב וידיד בעצם, והיה מביט על כל העוונות והחטאות הנעשים בהאי עלמא כדבר חיצוני ומאמין שבלב פנימה 'הכל חפצים ליראה את שמך', הרי שהיה משבח הליכותיו ומתפלל להחיש את הגאולה מתוך אמונה פשוטה שהשי"ת מצידו לא ימלט מלהושיענו כעת למרות שכלפי חוץ העולם דומה לדור המבול, כי נקודת הרצון שלא נפגמה מעולם עומדת היכון בכל רגע להביא לימות המשיח.

תקנת תפלת 'ועל כן נקוה' שב'עלינו לשבח' על ידי עכן

עדות לדברים האמורים, שאין מעצור ביד ה' להושיע - למרות שהעולם ויושביו שקועים בנוקבא דתהום רבה של קנאה תאוה וכבוד, לפי שבפנימיות הרצון אין כל שינוי, נוכל ללמוד מהמעשה הידוע בנביא אודות עכן, שבעת שביקש יהושע לכבוש את יריחו, עמד והקדיש את כל שללה לשמים ואמר 'והיתה העיר חרם היא וכל אשר בה לה' (יהושע ו יז), הלך עכן ולקח לעצמו אדרת שנער סכום כסף ולשון של זהב וטמן אותם באוהלו (שם ז כא). כעבור זמן נכשלו יהושע ובני ישראל במלחמת העי, ויהושע הבין כי יד ה' היתה בם על שמישהו מעל בחרם, העמיד יהושע גורלות ויפול הגורל על עכן, ויסקלהו וימות.

למדות שעכן עבר על דבר החרם וחטא מלבד זאת בחטאים גדולים

אחרים (סנהדרין מג:), מסורת היא בידינו (ראה סדר היום כוונת עלינו לשבח, מגלה עמוקות פרשת ואתחנן אופן קלג) שעכן עמד והתקין את חלק ה'על כן נקוה' שבתפלת 'עלינו לשבח' כפי שחתם את שמו בקרבו 'עכן' - 'על כן נ'קוה, שאת ראשיתו תיקן יהושע בן נון. ונאמר בפנימיות הענין, שבתפלתו זו הניח לנו צוואה וידיעה לדורות אחר שחטא ושב, לבל יחשוב אדם שנחלת ה' שמורה רק למשה רבנו ויהושע בן נון שעצרו את החמה מלכת (ע"ז כה.) והורידו את ה' לעולם הזה על ידי מלחמותיהם הגדולים ששברו את הקליפות והביאו את כבוד ה' לשכון גם בתוך הספירות, אלא יכירו הכל וידעו, שבהשתמש האדם במדת התפארת כמאמר 'ועל כן נקוה וכו' לראות בתפארת', ומגלה שכל מה שעבר וחטא הוא הכל רק לבוש והסתר

אבל בפנימיות יש חיבור ודביקות בה' שאי אפשר לנתקה למרות כל מה שנעשה, אזי שוב אין דבר שיכול לעצור ולמנוע מהשי"ת להתקרב ולהתגלות בעולם למרות מצבו ושפלותו, כי כל מה שנראה כמונע לתקן עולם במלכות שד-י, הם העוונות והעולם המלא בעבודת גילולים שהם כולם לבושים המכסים, אבל כשמוברר שבשורש יש התגלות כבוד ה' ורחמים גדולים שזוהי עבודת ה'תפארת', הרי שכל הלבושים מתהפכים, ונדבקים ישר במלך עצמו, ואדרבה הלבושים עצמם מתעלים עד שנעשים בגדי תפארת לגלות כבוד שמים, וכפי ששפתינו עוז תרננה בתפלות הימים הנוראים בבקשת 'ויאתיו כל לעבדך' שיכירו וידעו כל באי עולם בהנהגת ה' 'ויקבלו על מלכותך עליהם, וירוממוך בקהל עם, וישמעו רחוקים ויבואו, ויתנו לך כתר מלוכה'.

ועבן הוא זה שמתוקן ללמדנו זאת ביותר, שאף שירד וחטא, ממנו למדנו ש'ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא' (סנהדרין מד.), שנקודת הפנימית טהורה לעד הן בישראל והן כלפי שמיא, ואם מאירים אותה, אזי זוכים לנקודת משיח, עת ש'יהיה הוי"ה אחד ושמו אחד' ששם הוי"ה השייך למדת התפארת (תיקו"ז הקדמה ד): יאיר ויגלה באור גדול, כי כל המרעין בישין שיש שייכותם במידות לבד, אבל בשורש העליון יש אך טוב לישראל, וכפי מה שדבקים בשורש התפארת, כך מבטלים את כל הרע שנהפך לטוב ערב, כמות שנעשה בחטא העגל, שהשי"ת שהיה כמו אויב שכמעט בלע ולא חמל את כל נאות יעקב, נעשה אוהב וגילה מסתורין שלו – כח ה"ג מידות של רחמים.

'יצאה נשמתו באחד' – קבלת עול מלכות שמים של רבי עקיבא בשעת מיתתו

עד כמה נכונים הדברים שכשנדבקים בשורש העליון, יכולים לזכות למעלות גדולות אשר עין לא ראתה, נלמד מעובדא דממשיך דרכו של יעקב אבינו הוא רבי עקיבא (ראה ליקוטי תורה להאר"י ז"ל ומגלה עמוקות פרשת ויחי) שהניחו לנו חז"ל למשמרת בתלמודם בהאי לישנא (ברכות ס:) 'שעה שהוציאו את רבי עקיבא להריגה זמן קריאת שמע היה, והיו סורקים את

בשרו במסרקות של ברזל, והיה מקבל עליו עול מלכות שמים. אמרו לו תלמידיו: רבינו, עד כאן. אמר להם: כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה 'בכל נפשך' (דברים ו ה) - אפילו נוטל את נשמתך, אמרתי: מתי יבוא לידי ואקיימנו, ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו. היה מאריך ב'אחד' עד שיצתה נשמתו באחד'. ופירש ב'תפארת שלמה' (פרשת בראשית) 'דתלמידיו הקדושים ידעו, כי בכח רבי עקיבא ע"ה להכרית כל שונאיו באמירת קריאת שמע^ט, ולכך היו מתמיהים עליו 'עד כאן' תסבול ייסורים ולא תעשה כלה בהשונאים האלה, הלא תוכל להושיע עצמך^י. אבל הוא אמר להם 'כל ימי הייתי מצטער על זה' - ומשתוקק לקיים בפועל ממש, 'עכשיו שבא לידי לא אקיימנו'. וזהו שאמר רבי עקיבא שם בברייתא 'ובכל נפשך' אפילו הוא נוטל את נפשך, מהו הלשון הוא נוטל, הוי ליה לומר אפילו נוטלין את נפשך שהרי אחרים ממיתין אותו. אך הפירוש הוא כדברינו, שהיה נאה דורש ונאה מקיים, שהרי הוא בכוונה וברצון רצה ליהרג, כי הלא היה יכול להציל את עצמו כנ"ל, ולא רצה רק בכוונה וברצון מסר את נפשו לקודשא בריך הוא כאדם המוסר דבר לחברו ברצון טוב, והוא ית' נוטל את נפשו ממנו להעלותו למעלה למעלה, וזהו לשון מסירת נפש, כי נפשו היה בכפו לעשות בה מה שירצה, ומוסרה לקודשא בריך הוא בכוונה וברצון טוב ובמעלה הגדולה'.

פירוש, סבורים היו תלמידיו של רבי עקיבא, שהטוב והנכון ביותר הוא שרבי עקיבא ישאר חי בהאי עלמא להרבות תורה ויראה, ולכן ביקשו ממנו שיאמר שם ויהרוג את שונאיו, עד שבא רבי עקיבא ולימד דרך ישרה שיבור לו האדם, לבל יחשוב אדם בעת צרה מה לעשות

לאחר אמירת 'שמע ישראל' וכו' ולא המשיך לפרשת 'ואהבת' לעורר שם הלז, עיין שם ב'תפארת שלמה'.

י. על ידי כוונה בשמות הרמוזים שם בתיבות 'ואהבת את ה'.

טז. על ידי אמירת 'ואהבת וכו' כי הסופי תיבות של 'ואהבת את הוי"ה אלוהיך' הוא שם תכ"ה שעל ידה הרג משה רבינו את המצרי, וזה היה עומק כוונת קושייתם באמרם 'עד כאן' דהיינו אמאי פסק אמירתו

ולפעול עם הצרה, אלא ידביק עצמו בשורש האחד – באחדותו ית', וכיון שכך יזכה לגאולה. והנה אף שבדידיה במעשה דרבי עקיבא יצא שנהרג לבסוף ונדמה היה בעיני בשר כאילו הצר הצורך נצחו, אבל לאמיתו של דבר, פעל רבי עקיבא גדולות ונצורות בייחוד עליון שעשה בשעת מיתתו מחמת התדבקותו בשורש, שהחליש עד מאד את כח הקליפה ממה שהביא נח רוח מתתא בהעלאת מיין נוקבין¹, וכוחו מתלווה עמנו עד היום כמבואר באריכות בכתבי האר"י ז"ל שכל העלאת מיין נוקבין – אתערותא דלתתא והרהורי תשובה – מאז ועד ביאת משיח ועד בכלל, היא תוצאה של אותה מסירות נפש של רבי עקיבא וחביריו, ונמצא שהיה זה טובה גדולה. וכענין הזה מצינו עבודה זו על ידי גר הצדק אברהם בן

לידי ואקיימנו'. וזהו סוד 'כך עלה במחשבה' (מנחות כט:) כי הוא לבדו התפלל על זה שיקיים 'ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך' אפילו הוא נוטל את נפשך, ולקמן נימא ביה מלתא. ובסוד רחום וחנון הוא מוסר נפשו בפועל, ולא כמו בקריאת שמע שהוא רק מחשבה בכח, 'מתי יבוא לידי ואקיימנו' שזהו מצוה לשמה, כי יש בעולם העשייה כל כך קליפות עצומות ועבים, עד שאין כח להעלות ניצוצי טהרה, כי אם בסוד ההריגה. והמחשבה מספקת, בסוד 'כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה' [לשון מחשבה] (תהלים מד כג) להעלות גם כן ניצוצי טהרה, על ידי עשרה הרוגי מלוכה היוצאים מהיכל אהבה למטה, ומלקטים ניצוצים משדה אדום, ונשאים הקליפות זבחי מתים².

ית. לשון ה'מגלה עמוקות' בפרשת יחי: 'לכן אמר רבי עקיבא כל ימי הייתי מצטער על זה לתקן יחוד וזיווג, עד שבמיתתו עשה יחוד ויצאת נשמתו באחד³.

וראה עוד ב'עמק המלך' (שער ה פרק סא): 'כי הוא גזירת המלך, שלא יהיה שום זיווג למעלה כי אם על ידי מיין נוקבין וכו', ולהיות שאין שורש לזיווג הזה, אלא בהתעוררות מעשה התחתונים, של הצדיקים, בזה העולם, כשמוסרים נפשם למיתה על קדושת השם, בכח בקריאת שמע, ובפועל בסוד נפילת אפים. כי יש כמה עבירות דלא מתכפרין אלא במותא, והמחשבה מספקת לזה, כמו שאמר רבי עקיבא 'כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה' (ברכות סא:), והצער היה פועל, דמיון צער המיתה, שקיים במחשבתו, לאמר, 'מתי יבוא

אברהם – הגרף פוטוצקי שאף הוא היה בכוחו להינצל על ידי שמות הקודש שהגיד לו הגאון זי"ע, ומכל מקום מקום בחר בשמיא למסור נפש לה' אחד, שבכוחו הגדול של דביקות בשורש ה'תפארת', כמעט וביטל את הקליפה מכל וכלי"ט.

ד'יש לנו אב זקן' – יעקב אבינו, ואיתו עמו משה רבינו רבי עקיבא ושאר הצדיקים והחסידים וגרי הצדק, שהניחו עלינו עבודת עבודה למשמרת, להידבק בכל מקרה ומקרה לטוב ולמוטב בשורש האחד שבו, כי על ידי האחיזה בתפארת ה', יתבטלו ממילא כל המידות והדברים שביני לבני מחמת כח השורש, וכפי שיהיה בעת ביאת משיח אשר בציפיתנו ציפינו 'לראות מהרה בתפארת עוזך' וכו', והיה הוי"ה אחד ושמו אחד'.

יט. כידוע בשם הגר"א, שבזמנו נפשו של הגר לעקוד על קידוש אמות ללא נטילת ידים של שחרית, מכח מיעוט הקליפה על ידי מסירות

קהל חסידי קאסוב

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

בס"ד

השיעור השבועי
הקדמה ללימוד ספרי חסידות
מתקיים באופן כללי מדי שבוע בשבוע

ביום ב' בערב*

בבית מדרשינו
1353-55th Street

בשעה 9:45

עד שעה 10:30
[ואח"כ יתקיים מגן מעריב]

ניתן לשמוע השיעורים בקו קול קאסוב
במס' 718-682-2004 [1-5]

וכן ניתן לשמוע מודעות אדות השיעור
במס' הנ"ל [1-2]

*כדאי לצלצל כל שבוע מקודם לשמוע אם יש

שינוי בזמן מסירת השיעור